

DAN DVORANE, 29. prosinca 2024.
SVEČANI KONCERT – ZIMSKI KARNEVAL
Velika dvorana u 19.30

1

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE
DAVOR KELIĆ, dirigent
SERGEJ NAKARJAKOV, truba
JOSIPA BILIĆ, sopran

Antonín Dvořák
Karneval, koncertna uvertira

Jean-Baptiste Arban
Venecijanski karneval, varijacije za trubu i orkestar

Franz Liszt
Preludiji, simfonijska pjesma

Aram Hačaturjan
Maskarada, suita
Valcer
Nokturno
Mazurka
Romanca
Galop

Johann Strauss ml.
Mein Herr Marquis, arija Adele iz operete *Šišmiš*

Emmerich Kálmán
Nastupna arija Grofice Marice iz istoimene operete

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

2

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE jedan je od najstarijih europskih radijskih orkestara. Nastao je iz orkestra osnovanog 1929. pri tadašnjem Radiju Zagreb, samo šest godina nakon osnutka prvog europskoga radijskog orkestra, a današnji naziv nosi od 1991. godine.

Prvi javni koncertni ciklus Orkestra, uz nazočnost publike i radijski prijenos, održan je u Hrvatskome glazbenom zavodu. Među tadašnjim dirigentima izdvajaju se Lovro pl. Matačić, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Mladen Pozajić, Dragan Gürtl, zatim Friedrich Zaun, Milan Sachs, Slavko Zlatić, Ferdinand Pomykalo... U poslijeratnim godinama, svoj dirigentski rad za orkestar ponajviše vežu Milan Horvat, Antonio Janigro i Stjepan Šulek, a 1962. uvodi se mjesto šefa dirigenta. Šefovi dirigenti bili su Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Josef Daniel, Oskar Danon, Milan Horvat, Uroš Lajovic, Vladimir Kranjčević, Nikša Bareza i Enrico Dindo. Od sezone 2022./2023. šef dirigent je Pascal Rophé.

Jedinstvenom programskom orijentacijom, u čijem je središtu neprekidno izvođenje i poticanje nastanka djela hrvatskih autora, uz njegovanje standardnog, ali i manje poznatog repertoara, Simfonijski orkestar HRT-a profilirao se u jedno od ključnih izvođačkih tijela u Hrvatskoj. Orkestar redovito sudjeluje na festivalima i manifestacijama kao što su *Muzički*

biennale Zagreb, Dubrovačke ljetne igre, Osorske glazbene večeri, Glazbene večeri u sv. Donatu, edukativni koncerti za djecu i mlade, Zagreb Classic. Koncerti dugogodišnjih pretplatničkih ciklusa, samostalnoga *Majstorskog ciklusa* i ciklusa u suradnji sa Zborom HRT-a, *Kanconijer*, izravno se prenose na Trećem programu Hrvatskoga radija i emitiraju na Trećem programu Hrvatske televizije.

Orkestar je surađivao s mnogim dirigentima i solistima, među kojima su Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Krzysztof Penderecki, André Navarra, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Ruža Pospíš-Baldani, Dunja Vejzović, Dubravka Tomšić-Srebotnjak, Rudolf Klepač, Ivo Pogorelić, Vladimir Krpan, Mstislav Rostropovič, Maksim Fedotov, Edita Gruberova, José Carreras, Barbara Hendricks, Luciano Pavarotti...

Među recentnim diskografskim izdanjima Orkestra izdvajaju se dva izdanja ovjenčana nagradom *Porin*: Igor Kuljerić: *Kanconijer*, nagrađen *Porinom* za najbolju produkciju albuma klasične glazbe, i Frano Parać: *Carmina Krležiana* i *Missa Maruliana*, dobitnik *Porina* za najbolju snimku klasične glazbe.

Simfonijski orkestar HRT-a dobitnik je nagrade *Judita* za nastup na 59. *Splitskom ljetu* 2013. Na 75. *Dubrovačkim ljetnim igrama* ove godine dodijeljen mu je *Grand Prix Orlando* za osobit doprinos ostvarenju cjelokupnog programa u jednoj ili više festivalskih godina. Hrvatska diskografska udruga Orkestru je dodijelila nagradu *Nova ploča* za doprinos razvoju i promociji hrvatske glazbene industrije.

DAVOR KELIĆ

DAVOR KELIĆ diplomirao je dirigiranje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi Mladena Tarbuka, a prethodno je studirao u klasi Uroša Lajovica. Dobitnik je Rektorove nagrade u akademskoj godini 2014./2015. za projekt u suradnji Muzičke akademije i kazališta Mala scena, kad je dirigirao operetom Ivana pl. Zajca *Momci na brod*. Na Međunarodnom natjecanju dirigenata *Lovro pl. Matačić* 2023. godine, Davor Kelić ostvaruje plasman u finale kao prvi hrvatski dirigent kojemu je to uspjelo te osvaja nagradu za najbolju izvedbu djela hrvatskoga autora i nagrade HNK-a Split i HNK-a Rijeka kao najbolje plasirani hrvatski dirigent.

Od listopada 2016. radio je kao zborovođa HNK-a u Osijeku, gdje je pripremio nekoliko samostalnih koncerata te ciklus od pet novogodišnjih koncerata. U Osijeku je također četiri godine radio kao asistent na Umjetničkoj akademiji. Od siječnja 2018. zaposlen je u Gradskom kazalištu *Komedija* Zagreb. U matičnom kazalištu dosad je dirigirao oko 180 predstava osam različitih djela. Radio je na postavljanju četiriju premijernih naslova, a u prosincu 2021. izveo je Händelov oratorij *Mesija*.

Kao dirigent uspješno je surađivao sa Zborom i Simfonijskim orkestrom Hrvatske radiotelevizije, s kojima je nastupao koncertno te snimao glazbu suvremenih hrvatskih skladatelja. Posebno su uspješni bili ovogodišnji koncert svečanoga otvorenja *Samoborske glazbene jeseni* i svečani Božićni koncert 2020. u HAZU-u u izravnom prijenosu HRT-a. Također, ističu se suradnje s opernim ansamblom HNK-a u Zagrebu (Mozart: *Figarov pir* i F. Parać: *Judita*), opernim ansamblom HNK-a Spit (Bellini: *Capuleti i Montecchi*), Zagrebačkom filharmonijom, Hrvatskim komornim orkestrom, Zagrebačkim solistima, Zadarskim komornim orkestrom, Festivalskim orkestrom *Samoborske glazbene jeseni* i drugima. Osim dirigentskih angažmana, rezidencijalni je aranžer komornoga ansambla OKTOS, a od veljače 2020. i voditelj Hrvatskoga komornog orkestra.

Fotografija: Matija Kasić

JOSIPA BILIĆ

JOSIPA BILIĆ diplomirala je studij pjevanja *summa cum laude* 2021. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi prof. Lidije Horvat-Dunjko. Premda na početku karijere, već je nastupila uz mnoge renomirane dirigente današnjice (Pier Giorgio Morandi, Marius Burkert, David Danzmayr, Hansjörg Albrecht, Dawid Runtz i Valentin Egel) te uz istaknute orkestre (Grazer Philharmoniker, Orkestar Helsinške filharmonije, Orkestar Filharmonije Szegeda, Simfonijski orkestar HRT-a, Zagrebačku filharmoniju, Dubrovački simfonijski orkestar, Varaždinski komorni orkestar, Orkestar Sarajevske filharmonije i drugi). Jedna je od deset laureata 12. prestižne barokne akademije *Le Jardin des Voix* pod umjetničkim vodstvom legendarnoga dirigenta Williama Christieja. Kao ovogodišnja finalistica jednoga od vodećih svjetskih Pjevačkih natjecanja *Mirjam Helin* osvojila je šestu nagradu te prvi put nastupila u koncertnoj dvorani *Musiikitalo* uz Helsinšku filharmoniju i maestra sir Martina Eldera. Svoj debi u Operi Graz ostvarila je u sklopu koncerta pobjednika Međunarodnoga pjevačkog natjecanja *Ferruccio Tagliavini*, na kojem je osvojila treću nagradu te nagradu publike. Pobjednica je prestižnoga francuskog Međunarodnog baroknog pjevačkog natjecanja u Frovilleu, gdje je osvojila i posebnu nagradu: snimanje nosača zvuka s ansamblom *I Gemelli*. Zahvaljujući Pjevačkom baroknom natjecanju *Antonio Cesti*, debitirala je na Festivalu rane glazbe *Innsbrucker Festwochen* u ulozi Alceste u Händelovoj operi *Arijana na Kreti*. Ove godine postala je članica solističkoga ansambla HNK-a u Zagrebu u kojem ostvaruje mnoge uloge, od kojih se ističu one Pamine (*Čarobna frula*), Despina (*Così fan tutte*), Jelene (*Nikola Šubić Zrinski*), Susanne (*Suzanina tajna* Wolf-Ferrarija) te Adele (*Šišmiš*). U naslovnoj ulozi operete *Grofica Marica* E. Kàlmàna nastupila je u Zagrebačkom gradskom kazalištu *Komedija*, a dobitnica je i brojnih eminentnih umjetničkih priznanja u Hrvatskoj: *Mladi umjetnik 2022. godine*, *Nagrada hrvatskog glumišta*, *Nagrada Ferdo Livadić*, *Diploma Tribine Darko Lukić* te *Nagrada Ivan Werner*. Tijekom formalnog obrazovanja osvojila je Dekanovu i Rektorovu nagradu te pobijedila na međunarodnim i državnim natjecanjima, od kojih se ističu natjecanja *Vera Kovač Vitkai*, *Lav Mirski*, Natjecanje učenika i studenata glazbe RH (HDGPP), *Lions Grand prix*, *Zoltán Kodály* i *Jozsef Simandy*. Jednako uspješna u opernim i koncertnim angažmanima, velik dio njezina opsežnog repertoara čine sakralna i komorna djela u rasponu od ranog baroka do suvremene glazbe, koje je pjevala na uglednim glazbenim festivalima uz vrhunske ansamble (*Le Concert de l'Hotel Dieu*, Zagrebački solisti, Hrvatski barokni ansambl, Trio Eusebius te Camerata Garestin).

8

SERGEJ NAKARJAKOV

SERGEJ NAKARJAKOV izraelski je trubač rođen u Rusiji, koji se rijetko uspješnom kombinacijom fascinantne virtuoznosti, zaokruženog i bogatog tona te duboke osjećajnosti u interpretaciji, nametnuo kao jedan od vodećih trubača na međunarodnoj sceni. „Paganini i Caruso trube“ tepaju mu kritičari, a njegovo umijeće omogućilo mu je dugotrajne uspješne suradnje s vodećim orkestrima, dirigentima i glazbenicima diljem svijeta. Nakarjakovljev repertoar obuhvaća ne samo postojeću originalnu literaturu za trubu nego i brojne transkripcije i obrade te nova djela iz pera Petera Ružičke, Mihaila Pletnjeva, Urija Brenera, Enjotta Schneidera, Fazila Saya i Jörga Widmanna. *Online Music Magazin* navodi: „U Sergeju Nakarjakovu Widmann je pronašao solista za kojega može napisati gotovo neizvedive solističke dijelove.“

Osim svjetske praizvedbe *Koncerta za trubu* Mihaila Pletnjeva, Nakarjakova očekuje niz solističkih koncerata diljem Europe, Južne Koreje, Hong Konga, Argentine, Brazila i Japana. Nakarjakov je dosad nastupao s nizom vrlo uglednih svjetskih dirigenata, kao što su Valerij Gergijev, Vladimir Spivakov, Saulius Sondeckis, Christoph Eschenbach, Jurij Temirkanov, Jiří Bělohlávek, Jaap van Zweden, Jurij Bašmet, Sir Neville Marriner, Mihail Pletnjev, Dmitri Sitkovetski, Kent Nagano, Vladimir Aškenazi, Hugh Wolff i Ton Koopman. Uz njih je, dakako, nastupao uz podjednako slavne orkestre, dok se kao komorni glazbenik istaknuo suradnjama s vrsnim glazbenicima, kao što su Vadim Repin, Martha Argerich, Mischa Maisky, Emmanuel Pahud, Julian Rachlin i Dmitri Sitkovetski, a posebno intenzivno surađuje s pijanistom Mariom Meerovitchem i njegovom sestrom Verom Ohotnikovom.

Diskografija Sergeja Nakarjakova u nakladi diskografske kuće Teldec Classics International (Warner) osvojila je kritiku i publiku, a sadrži najpoznatija originalna djela za trubu, kao i mnoge aranžmane za trubu i trublju. U suradnji s kućom Luiza Records osnovao je vlastitu etiketu te snimio i objavio dvostruki nosač zvuka *Metamorphosis* na kojem je odsvirao komornu i orkestralnu glazbu Widmanna, Schumanna i Fauréa. Sljedeći projekt posveta je krilnici, na kojoj će izvesti aranžmane Mozartovih i Beethovenovih djela. Nakarjakov je ekskluzivni umjetnik AR Resonance i svira njihovu trubu, dok je krilnica na kojoj svira djelo Antoinea Courtoisa iz Pariza.

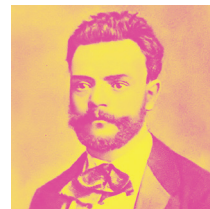

Fotografija: Thierry Cohen

Antonín Dvořák (1841. – 1904.) češki je skladatelj *par excellence*, jedan od onih koji svojim opusom definiraju glazbeni identitet svojega naroda i zemlje. Rođen u Nelahozevesu, mjestu između planine Říp i grada Mělníka, rastao je kao sin vlasnika mesnice i pridruženog joj svratišta, koji je sa svojom suprugom putnicima namjernicima nudio meso, postelju i okrepu, ali i vrlo vješto, kako pripovijedaju biografi, svirao violinu. Njegov je put slijedio i Antonín. Od petnaeste godine pomagao je u mesnici i gostionici, a glazbeno je obrazovanje usmjeravao na, u onome kraju, jasnu i vrlo ograničenu svrhu: pristojno svirati u crkvi tijekom obreda te na plesovima koji su se održavali u gostionicama. Poslan u Zlonice da izuči violinu, violu, orgulje i glazbenu teoriju, a osobito njemački, dječak je svojim iznimnim darom zainteresirao profesore kojima je bio povjeren i oni su, poslije mnogo muke, ipak uvjerali njegova oca da mu dopusti studij glazbe. U dobi od 16 godina Dvořák odlazi u Prag na studij orgulja i završava ga s lakoćom. Kako bi se prehranio, i dalje svira na plesovima, a izvjesniju budućnost najavljuje mjesto prve viole u orkestru koji je pratio operne izvedbe u improviziranom kazalištu. Presudnu ulogu za Dvořákov ulazak u praške umjetničke krugove imao je, pak, njegov sedamnaest godina stariji kolega Bedřich Smetana, proslavljen diljem svijeta skladbom *Vltava*, posvećenom amblematskoj češkoj rijeci na čijim je obalama rođen i Dvořák. Kao i kod svih velikih skladatelja, i kod Dvořáka slušatelj stječe dojam neizmjerne lakoće pisanja. Međutim, istina je da je skladatelj bio iznimno samokritičan i veliki perfekcionista, koji je vrlo odlučno bacao sve što nije smatrao dovoljno kvalitetnim. Domoljubno intonirana kantata *Hymnus* iz 1873., komična opera *Tvrđoglavi ljubavnici*, napisana 1874., a osobito Treća simfonija iz 1875., za koju je dobio državnu stipendiju i kojom je stekao naklonost bečkih glazbenika, posebice Johannes Brahmsa, osigurale su mu uspjeh i omogućile da skladanje postane njegov glavni posao i izvor prihoda. *Moravski plesovi* iz 1876. proslavili su ga diljem Europe, potom i u Velikoj Britaniji i Sjevernoj Americi. Poslovni uspjeh, međutim, nije pratila privatna sreća. Troje djece koje je dobio u braku s pjevačicom Annom Čermákovom preminulo je u kratkom razdoblju.

Fotografija: Wikimedia

Godine 1892. Dvořák postaje profesor na Konzervatoriju u New Yorku te neumorno sklada. Nakon povratka u Prag, predaje na tamošnjem Konzervatoriju, a 1900. godine piše i svoje najuspjelije vokalno-scensko djelo, operu *Rusalka*.

Deveta simfonija, *Američki kvartet*, solistički koncerti za klavir, violinu i violončelo, uvertire i brojna komorna djela osigurali su mu stalno mjesto na koncertnim pozornicama. Koncertna uvertira **Karneval** skladana je 1891. i drugi je dio triptiha u kojem prva uvertira nosi naziv *U carstvu prirode*, a treća *Otelo*. Skladatelj je ovako pisao o sadržaju djela: „Osamljeni i zamišljeni litalica, pošto je pala noć, stiže u grad u kojem je karneval u punom jeku. Sa svih strana čuje se buka instrumenata i radosni usklici sudionika.“ Skladan za veliki orkestar, s bogato razgranatom puhačkom i udaraljaškom sekcijom, *Karneval* je praižveden, zajedno s ostalim dvjema uvertirama, 1892. u Rudolfinumu u Pragu pod nazivom *Život*, dok je danas relativno rijetko na programima simfonijskih orkestara. Djelo svjedoči eklekticizam svojega autora i vještinu kojom je znao iskoristiti bogato klasično naslijeđe bečke škole, skladateljske estetike suvremenih mu autora i sklonost narodnom glazbenom

izričaju. Sonatna forma, u kojoj je *Karneval* oblikovan, odmaknuta je od tradicije kratkim, sanjivim *intermezzom* umetnutim između druge teme i provedbe, koji snažno kontrastira dominantnoj živahnoj i plesnoj atmosferi koja neodoljivo podsjeća na *Slavenske plesove*.

Postoje skladatelji čija je potreba za stvaranjem nove glazbe blisko povezana s instrumentom koji sviraju, koji su najprije i najviše instrumentalisti iz čije predanosti izvođenju izvire želja za skladanjem. Takav je bio francuski kornetist, trubač i kornist **Jean-Baptiste Arban (1825. – 1889.)** koji je cijeloga života glazbenu karijeru usmjeravao sa željom da kornet postane službeno priznat instrument koji se može studirati na visokim glazbenim školama. U tome je (nakon mnogo truda i neuspjelih pokušaja) i uspio, kad je postao profesor korneta na Pariškom konzervatoriju 1869. godine. Arban je rođen kao jedno od desetero djece Simona Arbana, proizvođača streljiva iz Lyona. Nakon što je završio školovanje na Pariškom konzervatoriju u klasi François Dauvernéa, imenovan je profesorom na Vojnoj školi 1857. Sedam godina poslije, 1864. objavio je knjigu koja se i danas smatra dijelom temeljne literature za sve svirače trublje i njezinih inačica. *Grande méthode complète pour cornet à pistons et de saxhorn* od svojega je izlaska u Parizu doživjela velik uspjeh, a njezin se autor proslavio kao izniman pedagog, izumitelj, izvođač, a naposljetku i kao skladatelj.

Fotografija: Wikimedia

11

Premda se od njegova opusa danas redovito izvode samo dva djela, večerašnja skladba **Venecijanski karneval** te tehnički iznimno zamršena *Fantaisie Brillante*, njihova je osebujnost i atraktivnost tolika da su postale neizostavne na repertoaru svakog uglednog trubača. Arban je autor nekoliko virtuosnih solističkih koncerata za kornet i trubu, od kojih su neki napisani u formi teme s varijacijama, a na repertoaru se, kao najuspjeliji iz opusa, zadržao upravo *Venecijanski karneval*.

Venecijanski karneval zapravo je aranžman ondašnjega popularnog talijanskog narodnog napjeva *O cara mamma mia* poteklog iz Napulja, a potom proširenog diljem Austrije i sjeverne Italije na posve drukčiji tekst – *Mein Hut, der hat drei Ecken. Moj šešir ima tri roga*, kako glasi prijevod potonje verzije pjesme, obrađivali su mnogi skladatelji kao virtuozi niz varijacija za brojne instrumente, a njezinu šarmu nisu odoljeli primjerice Franz Liszt, Niccolò Paganini i Francisco Tárrega.

U Arbanovu aranžmanu napjev postaje niz vrtoglavih bravura i dopadljivih melodijskih varijacija. Vrlo je vjerojatno da je Arban bio nadahnut Paganinijevim *Varijacijama za violinu solo* na istu melodiju. Danas se njegovo djelo izvodi i na eufoniju, tubi, trombonu i kornetu.

Franz Liszt (1811. – 1886.), znameniti mađarski skladatelj i pijanist, koji je u sklopu jedne od svojih brojnih turneja nastupio i u Zagrebu, glazbom se počeo baviti u obiteljskom okrilju, budući da mu je otac Adam bio violončelist u tada vrlo poznatom i agilnom dvorskom orkestru Nikole Esterházyja u Eisenstadtu. Formalno obrazovanje stekao je u Beču, učeći klavir kod Carla Czernyja, a kompoziciju kod Antonija Salierija.

Potom se 1823. zaputio u Pariz, u kojemu se, međutim, kao stranac nije mogao upisati na Pariški konzervatorij. To ga nije spriječilo da uspješno nastupa kao pijanist te sklada brojna djela za klavir solo, čija je tehnička zahtjevnost itekako nadmašivala ondašnje (a i današnje) pijanističke standarde. Kneginja Marie d'Agoult, poznata pod imenom Daniel Stern, upoznala ga je s brojnim umjetnicima i utjecajnim ljudima onoga vremena te mu rodila troje djece.

Upravo tridesetih godina 19. stoljeća Liszt se afirmira kao izvrstan pijanist i sljedećih desetljeća postaje omiljen gost brojnih europskih gradova i najvećih ondašnjih uglednika, održavajući iscrpljujuće i iznimno uspješne pijanističke turnee po Europi i Rusiji. Pomamu za njegovim nastupima lucidno je imenovao velikan romantičnoga pjesništva Heinrich Heine, nazvavši je lisztomanijom. Veza s kneginjom Carolyne zu Sayn-Wittgenstein, koju je upoznao u Kijevu 1847., promijenila je glazbenički život Franza Liszta: otada više sklada, a manje nastupa te 1848. postaje glazbeni ravnatelj u Weimaru. Tijekom dvanaest godina provedenih ondje, bavio se ponajviše skladanjem, dirigiranjem i redigiranjem vlastitih opusa te promicanjem suvremenih djela Richarda Wagnera, Roberta Schumanna, Hectora Berlioza, Gaetana Donizettija i Giuseppea Verdija. Posljednje odredište Lisztova dugog, dinamičnog i bogatog života bio je Rim, u kojem se posvetio sakralnoj glazbi. Klaviru, čiji je bio najbolji i najveći promicatelj svojega doba, posvetio je niz skladbi, što originalnih, što transkripcija i parafraza opusa drugih skladatelja. Njegove nevjerovatne pijanističke sposobnosti uvjetovale su i tehničku zahtjevnost skladbi koje je pisao, koje do danas pripadaju najzahtjevnijim opusima za klavir solo. *Dvanaest transcendentalnih etida*, *Sonata u h-molu*, *Velike etide prema Paganiniju* ili tri knjige ciklusa *Godine hodočašća* mogu dostojno izvesti samo najveći pijanisti. Od nešto više od sedamsto djela koja je skladao, više od četiristo posvećeno je klaviru, dok ostala pripadaju komornom, sakralnom, orguljskom i zbornom repertoaru. Četrdeset skladbi namijenio je orkestru, i upravo je na polju orkestralne glazbe napravio veliku formalnu prekretnicu: stvorio je jednostavačnu simfonijsku pjesmu kao tipičan žanr romantične programne glazbe koji se odupire obliku klasične simfonije te počiva na ideji formalne kompaktnosti djela nadahnutog izvanglazbenim sadržajem. Glazbena naracija u simfonijskoj pjesmi preuzima primat od unaprijed definiranih oblika te se, slično kao u solopopijevki, nastoji blisko povezati s tekstom. Najuspjelije i najizvođenije Lisztove simfonijske pjesme su *Tasso: Lamento e trionfo*, *Mazeppa*, *Hamlet*, *Hungaria* i dakako *Preludiji*.

Preludiji skladani 1848., a praizvedeni 1854., svakako su jedna od najslavnijih, ako ne i najslavnija i najizvođenija simfonijska pjesma skladatelja koji je ujedno kreator toga simfonijskog oblika. Nastala tijekom autorova boravka u Weimaru, baš kao i većina simfonijskih pjesama, programski je definirana izvanglazbenim, u ovom slučaju književnim sadržajem: jednom od znamenitih poema Alphonsea de Lamartinea, uglednoga francuskog književnika i političara. De Lamartineove *Poetske meditacije* (*Méditations poétiques*) objavljene 1820. čine zbirku ljubavne lirike s opisima krajolika kao simbola pjesnikovih osjećaja, prožetu čežnjom za duševnim mirom i sanjivim prikazima melankolije. Izrazita subjektivnost i emotivnost te zbirke osigurala je de Lamartineu nevjerovatnu popularnost. Djelo je doživjelo čak sedam izdanja u prvih devet mjeseci nakon objavljivanja! Moto Lisztovih *Preludija* stihovi su

Fotografija: Wikimedia

iz *Petnaeste meditacije* koje je sažeo u predgovoru partiture: „Nije li naš život samo niz preludija onoj nepoznatoj pjesmi u kojoj smrt pjeva prvi i svečani ton?“

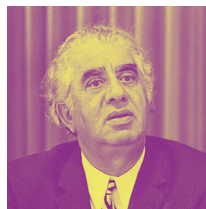
Melankolični i svečani, kontemplativni, a potom borbeni i trijumfalni, *Preludiji* su glazbena introspekcija de Lamartineove lirike koju teško možemo dovesti u vezu s maskenbalom i maškarama, osim ako ne zamislimo život kao niz uloga – maski koje nam dodjeljuju i koje dodjeljujemo samima sebi kako bismo isti taj život lakše proživjeli, a potom ih, naposljetku, u smrti, odložili.

Objedinivši formu takozvane sinopsis uvertire s cikličkim oblikom, Liszt nam najprije svečano i umjereno, a potom sve brže, složenije i intenzivnije podastire kontrastni tematski materijal koji se temelji na zajedničkoj melodijskoj čeliji koju čujemo već u uvodu, poput lajtmotiva. Napetost koja proizlazi iz sukoba melankoličnog i sanjivog raspoloženja te onoga koji prijeti ljubavnoj sreći, smiruje se u pastoralnoj temi koja se pojavljuje u drugoj trećini djela. Pastoralna tema uz koju mnogi analitičari vezuju pjev ptica iz Beethovenove *Pastoralne simfonije*, pretvara se polako u trijumf ljubavi i, naravno, cijeloga orkestra.

13

Aram Hačaturjan (1903. – 1978.), rođen u današnjoj Gruziji, najpoznatiji je armenski skladatelj, premda je svoj skladateljski rad krunio brojnim uglednim dužnostima u Sovjetskom Savezu, pa tako i funkcijom sekretara Saveza sovjetskih skladatelja koju je obnašao sve do smrti. Kao vrlo uspješan dirigent i glazbeni pedagog, zauvijek je zadužio armensku, ali i sovjetsku glazbenu kulturu, a njegovi su prijatelji i znanci bile osobe koje danas pamtimo kao neke od najutjecajnijih i najuglednijih sudionika kulturnoga života 20. stoljeća. Skladatelji Dmitrij Šostakovič, Jean Sibelius, Igor Stravinski, Sergej Prokofjev, Olivier Messiaen, glazbenici David Ojstrah, Mstislav Rostropovič, Arthur Rubinstein, Herbert von Karajan ili pak pisci kao što su Romain Rolland, Maksim Gorki ili Ernest Hemingway, svi su se oni družili s Hačaturjanom, poštovali i cijenili njegov rad. O njegovu ugledu danas svjedoči koncertna dvorana u Erevanu, glavnom gradu Armenije, te niz natjecanja, zaklada i nagrada koje nose skladateljevo ime. U Moskvi je studirao najprije violončelo i kompoziciju u Glazbenoj školi *Gnjesin*, a potom je na Moskovskom konzervatoriju još osam godina studirao kompoziciju. Djelovao je u vodstvu Društva sovjetskih skladatelja (1937. – 1948.). Godine 1950. postao je profesor kompozicije na Konzervatoriju i na Glazbenoj školi *Gnjesin* u Moskvi. Hačaturjanova skladateljska estetika vješt je spoj kasnoromantičnoga glazbenog jezika i elemenata narodne glazbe, ne samo armenske nego i drugih kavkaskih naroda. Nesklon većim odmacima od tradicije, atraktivnost svojih djela temeljio je na široko definiranoj melodici i iznimnoj raznovrsnosti ritmike te vrlo spretnoj, bogatoj i osebujnoj orkestraciji. Unatoč prilično velikom opusu orkestralne, koncertantne, klavirske, komorne, vokalne, scenske i filmske glazbe, danas se njegovim najvećim uspjesima smatraju baleti *Spartak* i *Gayane*, koncerti za klavir, violinu i violončelo, *Prva* i *Treća simfonija* te suita *Maskarada*.

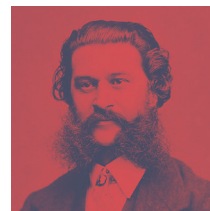
Fotografija: Wikimedia

Maskarada u formi orkestralne suite također bi, i naslovom i formom, mogla zavarati slušatelja koji ne poznaje pozadinu nastanka toga vrlo lijepog i uspelog orkestralnog komada. Ne radi se tu o maškaranju kojim slavimo odlazak zime, prepuštamo se ulogama koje priželjkujemo, plešemo, jedemo i veselimo se svemu onome što možemo činiti na maskenbalu. *Maskarada* je, zapravo, podsjetnik na ispraznost bogatoga društva lišenoga svakog višeg smisla, na velike unutarnje šupljine – intelektualne i moralne – koje kod bogatih i moćnih vrlo često, manje ili više uspješno, prikrivaju maske. Nadahnuće za *Maskaradu* djelo je Mihaila Ljermontova koji je, osim planetarno popularnog *Junaka našeg doba*, napisao niz uspelih pjesama i drama u stihu, od kojih se *Maskarada*, uz spomenutog *Junaka*, smatra najuspjelijom. Djelo je, međutim, toliko uzrujalo ondašnje cenzore (završeno je 1835.) da je zabrana njegove izvedbe ukinuta tek 1912. Orkestralna suite prerada je scenske glazbe iz 1941. koja u pet plesnih stavaka pripovijeda priču o Jevgeniju Arbenjinu, bogatom plemiću koji posumnja u vjernost svoje supruge Nine te je odlučuje ubiti otrovanim sladoledom. Kad mu se, umirući, Nina zakune da je nevina, Arbenjin izgubi razum. Cijeli zaplet, dakako, događa se na maskiranoj zabavi dokonih bogataša Sankt Peterburga koji uživaju u besmislenim, zlogukim i osvetničkim spletkama, nimalo ne misleći na moguće tragične posljedice.

Valcer je najpoznatiji stavak, energičan i buran. Kad ga čuje, Nina u drami kaže: „Kako je lijep ovaj novi valcer! Nešto između tuge i sreće obuzelo je moje srce.“ Briljantnost Hačaturjanova valcera ne oduzima mu složenost glazbenog jezika. *Nokturno* je sanjiv, čežnjiv i pomalo staromodan, dok *Mazurka* svojim naglascima na drugoj i trećoj dobi priziva odmak od uobičajenog, sluti ludilo. U *Romanci* se valja koncentrirati na ljepotu melodike povjerenu violončelima, a potom na onu koju izvode drveni puhači. *Galop* je, pak, pravi juriš instrumenata koji kao da se natječu u tome koji će biti luđi, zabavniji, brži.

Za kraj nas očekuju dvije prigodne arije iz opereta koje su vrlo česte na prosinačkim programima kazališta diljem Europe. Prva je arija Adele iz operete *Šišmiš* **Johanna Straussa mlađeg** (1825. – 1899.), a druga nastupna arija grofice Marice iz operete *Grofica Marica* **Emmericha Kálmána** (1882. – 1953.).

Fotografija: Wikimedia

Mein Herr Marquis iz Straussova *Šišmiša* arija je smjele sobarice Adele koja posluhuje bračni par Eisenstein. Žovijalna, inteligentna i bistra Adele dobila je ariju koja zahtijeva iznimnu tehniku zbog traženoga kristalno jasnog tona, besprijeekorne intonacije i vještog manevriranja između legata i *staccata*. *Šišmiš*, praiizveden u Theateru an der Wien 1874. reflektira frivolnost i površnost bečkoga visokog društva koje se odmara u toplicama, vrlo vjerojatno u Badenu kod Beča. Utapanje prošlosti u alkoholu i zamućeni pogled u željenu sjajnu budućnost upareno s nevjerovatnim i beskonačnim ljubavnim peripetijama, odlična su zabava za svakoga tko od kazališne umjetnosti ne očekuje više od sjajnih, atraktivnih glazbenih brojeva koje će moći pjevušiti na odlasku kući. Johann Strauss mlađi proslavio se upravo takvom glazbom: pomno dotjeranim valcerima, rado slušanim arijama i višepjevima u svojim operetama kojima je osvajao

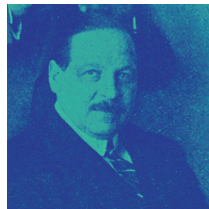

svjetske pozornice (za dirigiranje koncertima u New Yorku i Bostonu, na kojima je izvodio svoje valcere, dobio je i danas basnoslovnih, a tada gotovo nezamislivih sto tisuća dolara honorara). Od petnaest opereta koje je skladao, danas se, osim *Šišmiša*, izvode još tri: *Noć u Veneciji*, *Barun Ciganin* i *Bečka krv*. Sve su oda bečkom ukusu s kraja 19. stoljeća te *hommage* aristokraciji i bogatoj buržoaziji. U glazbenom smislu, svi oni, baš kao i *Šišmiš*, reflektiraju znamenitu austrougarsku mješavinu glazbenog naslijeđa bečke klasike i glazbe mnogih naroda, od kojih najvažniju ulogu u oblikovanju melodija nesumnjivo imaju austrijski plesovi.

Grofica Marica najizvođenija je i najuspjelija opereta **Emmericha Kálmána**, mađarskoga skladatelja kojem su izdavači uporno odbijali 'ozbiljna' djela koja je pisao pa se (neki kažu u inat, a neki radi pukog preživljavanja) dao u lakoglazbene operetne vode.

Lakoću, površnost, koketnost i osobne brige koje krase sljepilo austrougarskih žitelja srednje i više klase prije Prvoga svjetskog rata, a potom opet između dva svjetska rata, odlično su opisali Karl Kraus i Robert Musil. Samoorijentiranost i opsjednutost vlastitim problemima, važnost izvanjskog, i u izgledu i u gesti, savršena je podloga za operetu kao glazbeno-scensku vrstu. Grofica Marica, umorna od udvarača koje zanima njezin novac, ali i ona sama, vraća se na imanje objavljujući vjenčanje s izmišljenim Kolomanom Županom. No muškarac takvog imena postoji pa dolazi na grofičino imanje i pokušava osvojiti njezino srce. Grofičinim imanjem odlično upravlja Bela Toerok, zapravo osiromašeni grof Tassilo, koji je prodao svoja imanja kako bi platio očeve dugove, a sada radi kako bi sestri Lizi osigurao miraz. Susret grofice i Tassila pretvara se u ljubav na prvi pogled, ali kojekakvi nesporazumi vode raskidu veze. Dakako, ljubav na kraju pobjeđuje pa publika na kraju može uživati u razdraganom ponovnom spajanju Marice i Tassila. Virtuozna arija napisana za koloraturni sopran ostala je do danas jedan od najpoznatijih brojeva svekolike operetne produkcije, a njezina prpošnost, lakoća i pamtljiva melodija osiguravaju joj čestu prisutnost na koncertnim pozornicama, osobito u vrijeme slavlja.

Fotografija: Wikimedia

IL MAESTRO

Esej u povodu primanja Vladimira Krpana u počasno članstvo Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog

16

Krešimir Kovačević piše u *Borbi* 28. siječnja 1961. godine (Vladimir Krpan upravo je navršio 23 godine): „Davati prognoze nije zahvalno čak ni ondje gdje na raspoloženju stoje mnogo precizniji instrumenti i objektivnija mjerila nego što je slučaj na umjetničkom području. No, ako za mladog pijanistu Vladimira Krpana, laureata na Jugoslavenskom natjecanju glazbenih umjetnika, ustvrdim da pred njim stoji velika umjetnička karijera, gotovo je isključeno da ću pogriješiti. Kada jedan koncertant već na svom prvom samostalnom nastupu uz besprijekornu tehničku stranu pokaže toliko temperamenta i zrelosti, onda je sigurno da je riječ o sasvim izuzetnoj nadarenosti.“

U počast Profesoru

Jedna slika ostala je zabilježena, snimljena na pozornici Velike dvorane *Lisinski* u Zagrebu 20. siječnja 2018. godine, na kojoj, jedno do drugog, stoji vrijedna gomilica onih koje bismo čiste savjesti mogli nazvati reprezentacijom hrvatskoga pijanizma. Slijeva nadesno tu su Bruno Vlahek, Pedja Mužijević, Katarina Krpan, Srđan Čaldarović, do njega Maksim Mrvica i, naposljetku, Martina Filjak.

Svi iz klase Vladimira Krpana s Muzičke akademije u Zagrebu.

„Različitih osobnosti i estetika,“ kako u hodniku pokraj garderoba o njima govori njihov profesor, „ali finoće međusobnog razumijevanja koje su zadržali“, što je njemu, dodaje, „posebno drago“.

LISINSKI

Fotografija je zabilježena na završetku večeri *Vladimir Krpan 80 plus*, podnaslova „Učenici svojem Profesoru u povodu njegova 80. rođendana“, a ta večer održana je spomenutoga 20. siječnja, prije sada već skoro sedam godina, u ciklusu *Lisinski subotom*. Zanimljivo je, i nije slučajno, kako su se studenti Vladimira Krpana u podnaslovu koncerta nazivali ne studentima – nego učenicima, sugerirajući da u Profesoru vide ne samo osobu koja ih je u jednoj fazi odrastanja podučavala nego Onoga od kojega su preuzeli znanje. Isto tako, znakovito je kako su svojega Učitelja, nazivajući ga ipak profesorom, naslovili velikim početnim slovom, pokazujući prema njemu očit respekt i poštovanje.

Na toj istoj fotografiji, među svima njima, vidno ponosan, stoji i on, njihov Profesor, Vladimir Krpan (Sveti Ivan Zelina, 11. siječnja 1938.), ne samo kao svečar i posvećenik nego i kao jedan od solista u toj svečanoj prigodi.

Na društvenim mrežama nakon koncerta ostaje i jedan videozapis, zabilježen kamerama Marka Pletikose, o događaju koji je prethodio fotografiji i završnom naklonu. Šestero pijanista, Krpanovih učenika, na završetku koncerta, sada bez mentora okupljeni oko klavira, Profesoru u čast izvode parafrazu na temu *Happy Birthday*. Izvedba je unaprijed dogovorena, aranžman je napisao Krešimir Seletković, čak je već jedanput i isprobana, na koncertu u Hrvatskome glazbenom zavodu o 70. rođendanu Vladimira Krpana. Tom događaju, međutim, ni sad ne nedostaje ni šarma ni spontanosti, a publika na izvedbu plješe u ritmu glazbe.

Bolji mi

Tijekom izvedbe pijanisti se izmjenjuju za klavirom, sviraju u različitim formacijama četveroručno, a s obzirom na to da na sceni imaju na raspolaganju još jedan instrument (jer je program večeri većim dijelom posvećen skladbama za dva klavira uz orkestar), završetak parafraze dočekuju za oba instrumenta, svih šestero odjednom.

Prije izvedbe, Vladimir Krpan pristojno odbija Katarinin poziv da im se pridruži na podiju. Umjesto toga, sjeda na slobodni stolac u posljednjem redu orkestra. Nakon izvedbe pridružuje im se, grli ih, ljubi i čestita svakome, a kad ga oni pokušaju pogurati ispred sebe da se nakloni publici, on ih povlači za sobom kako bi naklon bio zajednički. Puna dvorana pozdravlja ih i nagrađuje dugim, toplim pljeskom.

U onome istom hodniku zapozorja *Lisinskog*, ekipa HRT-a osim Vladimira Krpana uspijeva uloviti i Pedju Mužijevića, Maksima Mrvicu te Katarinu Krpan koji daju kratke izjave. Katarina komentira da slavljениk kao profesor „nije bio strog, ali je zato puno tražio“ te da je bio neiscrpno vrelo znanja kojem se uvijek moglo obratiti za savjet. Mrvica to potvrđuje, dodajući da mu je Profesor prenio ljubav prema kompozicijama koje je potom puno puta svirao. A Mužijević zaključuje da je Profesor znao „vidjeti tko smo

mi, da bi nam pomogao da budemo *bolji mi* – umjesto da budemo neki imaginarni pijanisti”.

„Maestro Vladimir Krpan mogao je odahnuti nakon koncerta,” zapisala je poslije Jagoda Martinčević u *Jutarnjem listu*, „svjestan rezultata umjetničke, pedagoške, ali i ljudske odgovornosti za generaciju koju je odgojio.”

Kreativni istraživači

19

Nekoliko dana prije, u Hrvatskome glazbenom zavodu u Zagrebu, 13. siječnja održano je i predavanje/razgovor iz ciklusa *Subotom u Glazbenom* pod vodstvom Seadete Midžić, u kojemu je glavni gost bio ponovno profesor Krpan, ovaj put i u ulozi dugogodišnjega člana Ravnateljstva HGZ-a. Nada Bezić zabilježila je kratki izvještaj s toga događaja, kojim je, s druge strane, potvrdila Mužijevićevu tvrdnju. Zapisala je: „Vladimir Krpan nastojao je studentima prenijeti strast otkrivanja inspirativne iskre kod skladatelja kako bi i oni postali kreativni istraživači čije će izvedbe biti interpretacijski zanimljive.”

Sam Vladimir Krpan je, nekoliko godina poslije, u razgovoru za *Glas Koncila*, u povodu Nagrade za životno djelo *Ivan Filipović*, koju za pedagošku aktivnost dodjeljuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja (a on ju je primio 2019. godine), zaključio da mu je ta nagrada na stanovit način posebno draga, zato što je pedagoški rad pratio njegovu umjetničku djelatnost tijekom cijele njegove karijere. Ako govorimo u kategorijama brojeva, prof. Krpan je s Muzičke akademije u svijet odaslao još uvijek najveći broj diplomanada. Da ne bismo, međutim, ostali na statistici – jer ona koliko je impresivna, toliko može biti i varljiva – raznolike pijanističke osobnosti koje su nastupile spomenute 2018. u *Lisinskom* bolje od svega svjedoče o Profesorovim pedagoškim dostignućima.

Lovornik

Večeras ponovno, na koncertu *Pianomania*, pozdravljamo hrvatskoga pijanističkog barda Vladimira Krpana na sceni *Lisinskog*. I opet ga nalazimo u dvostrukoj ulozi: još uvijek kao solista (makar će 11. siječnja navršiti 87 godina), a istodobno i kao lovornika.

Vladimir Krpan bio je laureat već mnogih visokih nagrada i priznanja, među njima i više onih za životno djelo: *Porin* (1991.), Hrvatskoga društva glazbenih i plesnih pedagoga (2005.), *Vladimir Nazor* (2005.) i *Lovro pl. Matačić* Hrvatskoga društva glazbenih umjetnika (2008.). Odlikovan je i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi 1995., dok mu je za visoka umjetnička dostignuća u kulturnoj suradnji među narodima talijanski predsjednik Carlo Azeglio Ciampi uručio nagradu *Prometej* 2001. godine.

Na Zlatnoj plaketi koju je 2016. primio od Dokumentacijskog centra pri Institutu *Arturo Benedetti Michelangeli* u Brescii stoji: „Vladimiru Krpanu, koncertantu i pedagogu međunarodne važnosti, za njegov vrijedan doprinos svijetu glazbe kao profinjenom interpretu koji je sretno spojio najbolju tradiciju hrvatske pijanističke škole s dragocjenim naslijeđem pijanističke umjetnosti Artura Benedettija Michelangelija.”

Priznanje koje će prof. Krpan večeras primiti također je vrlo vrijedno. Od večeras je počasni član našega najvećeg hrama glazbe. I to s pravom, jer povijest Dvorane *Lisinski* nemoguće je zamisliti bez njegova djela, kao što je i samoga prof. Krpana teško zamisliti bez Dvorane Vatroslava Lisinskog.

Vladimir Krpan *Subotom u Lisinskom*

Vladimir Krpan je, uostalom, bio taj koji je 1981. otvorio ciklus koji se tada zvao *Subotom u Lisinskom*, a danas ga znamo kao *Lisinski subotom*. Na koncertu 14. studenoga te 1981. nastupio je uz Zagrebačku filharmoniju pod vodstvom Pavla Dešpalja (s kojim je u *Lisinskom* često surađivao), a izveo je tada *Rapsodiju na Paganinijevu temu*, op. 43 Sergeja Rahmanjinova.

Dvorana *Lisinski* otvorila mu je vrata već 9. srpnja 1974. godine, ni godinu nakon otvorenja – najprije, doduše, Male dvorane u kojoj je toga dana priredio recital s djelima Chopina, Liszta i Kuljerića te predstavio svoju prvu LP ploču snimljenu za Jugoton. No i Velika dvorana došla je ubrzo nakon toga, već 12. ožujka sljedeće, 1975. godine, kad je priredio izvedbu *Koncerta za klavir u fis-molu*, op. 20 Aleksandra Skrjabinina u društvu Simfonijskoga orkestra RTZ-a i Josefa Daniela.

Profesora Krpana u ciklusu Dvorane *Lisinski* pratimo i dalje. Dana 10. travnja 1982. nastupa u *Capricciu za klavir i orkestar* Igora Stravinskog (ponovno uz Pavla Dešpalja i Zagrebačke filharmoničare), a 20. studenoga iste godine priređuje recital posvećen klavirskom opusu Franza Liszta.

Dana 21. ožujka 1987. godine priprema i recital Beethovenovih sonata. Iste godine, 21. studenoga, pridružuje se članovima Kvarteta Klima u Schumannovu *Klavirskom kvintetu*, op. 44.

Za desetu obljetnicu ciklusa *Lisinski subotom*, 2. studenoga 1991., s istim akterima iz 1981. reprizira izvedbu *Rapsodije na Paganinijevu temu* Sergeja Rahmanjinova. Godine 1992., u doba Domovinskoga rata, sudjeluje u viševrsnom programu hrvatske glazbe naslovljenom *Glazbeni dar domovini*. Dana 21. svibnja 1994. nalazimo ga u klavirskom duu s kćeri Katarinom Krpan, s kojom počinje nastupati početkom devedesetih.

Iste godine, 3. prosinca, sudjeluje i u večeri posvećenoj stvaralaštvu Stjepana Šuleka te uz Zagrebačku filharmoniju i Pavla Dešpalja izvodi Šulekov *Treći klavirski koncert*, još jednu perjanicu svojega repertoara.

Godine 1999. nalazimo ga u jednome od njegovih najvećih pothvata, kad u istoj godini izvodi sve klavirske koncerte Ludwiga van Beethovena. Nakon što je 21. siječnja sa Simfonijskim orkestrom HRT-a i Nikšom Barezom u istoj večeri izveo *Treći i Peti koncert*, 5. lipnja u ciklusu *Lisinski subotom* s istim izvođačima interpretira i preostala tri: *Prvi*, *Drugi* i *Četvrti*.

Sljedeći nastup u ciklusu *Lisinski subotom* onaj je s Triom Orlando 14. studenoga 2015. godine u povodu 30. obljetnice ansambla. U prvom dijelu članovi Trija (Ninić, Petrač, Krpan) izvode *Klavirski trio*, op. 15 Dore Pejačević i skladbu *Alleluia* Igora Kuljerića. Drugi dio rezerviran je za *Trostruki koncert u C-duru*, op. 56 Ludwiga van Beethovena, u kojem solističke dionice uz prof. Krpana tumače violinist Goran Končar i violončelist Andrej Petrač, dok Zagrebačkom filharmonijom dirigira Vladimir Kranjčević.

Posljednji put nastupio je na spomenutom koncertu 2018., održanome njemu u čast.

To je samo ono što je prof. Krpan ostvario u ciklusu *Lisinski subotom*. No povijest Dvorane *Lisinski* pamti i niz drugih njegovih nastupa!

Brojne suradnje

Godine 1975., recimo, bilježimo prvi ulazak u *Lisinski* Muzičkoga biennala Zagreb; tada je prof. Krpan sudjelovao na koncertu otvorenja MBZ-a u izvedbi skladbe *Como una ola de fuerza y luz* za sopran, klavir, vrpcu i orkestar Luigija Nona. Još iste godine predstavio se i u *Prvom koncertu u b-molu*, op. 23 Petra Iljiča Čajkovskog (Zagrebačka filharmonija, Mladen Bašić).

Godine 1979., pak, tumači *Simfonijske varijacije* Césara Francka – također s Filharmoničarima i ruskim dirigentom Aleksandrom Dimitrijevim (u to doba šefom dirigentom Akademskoga simfonijskog orkestra iz tadašnjega Lenjingrada, današnjega Sankt Peterburga).

Iste godine izveo je i *Koncert u a-molu*, op. 16 Edvarda Griega – ponovno s Filharmoničarima i finskim maestrom Leifom Segerstamom (u tom trenutku šefom dirigentom Simfonijskoga orkestra ORF-a, upravo na pragu velike međunarodne karijere).

Godine 1982. Vladimir Krpan praisveo je *Koncert za klavir* Željka Brkanovića s Urošem Lajovicem i Zagrebačkim simfoničarima RTZ-a, a predstavio se i u *Koncertu za klavir u D-duru*, Hob. XVIII:11 Josepha Haydna uz međunarodno cijenjenoga austrijskog maestra, velikog brucknerijanca Kurta Wössa i Zagrebačku filharmoniju.

Favoriti Vladimira Krpana

Čajkovski, Franck ili Grieg pojavili su se u nastupima prof. Krpana u *Lisinskom* jednokratno. No ima i djela koja je u *Lisinskom* svirao u više navrata.

22

Najizvođenija je svakako *Rapsodija na Paganinijevu temu* Sergeja Rahmanjinova. To djelo izveo je 1977. (Bašić), 1978. (Danon), 1979. (opet Danon), potom spomenute 1981. dvaput, uključujući u ciklusu *Subotom u Lisinskom* (Dešpalj), pa 1987. (češki dirigent Petr Vronský), zatim 1988., 1991. (*Lisinski subotom*) i 1992. (u sva tri navrata s Dešpaljem) te 1994. (Belamarić).

Tu je i Skrjabinov *Koncert za klavir u fis-molu*, op. 20, koji je, osim u večeri prvoga nastupa u Velikoj dvorani *Lisinski* 1975., izveo i 1984. s Dešpaljem i Zagrebačkim simfoničarima RTZ-a, kao i 1990. sa Zagrebačkom filharmonijom kojom je dirigirao Kazushi Ono.

A tu je također spominjani Šulekov *Treći klavirski koncert* – koji je Vladimir Krpan praisveo i koji je njemu posvećen, a osim već spomenute 1994., svirat će ga i na *Danima hrvatske glazbe* 1975. (Zagrebačka filharmonija, Bašić), potom 1997. (isti orkestar, Lajovic), 2004. (isti orkestar, Dešpalj) te 2014. (Simfonijski orkestar HRT-a, Dešpalj).

Presjek aktivnosti prof. Vladimira Krpana u *Lisinskom* ne bi bio potpun bez izvedbi djela iz opusa Ludwiga van Beethovena. Majstoru iz Bonna posvetio je u *Lisinskom* dva pijanistička recitala: već spomenuti 1987. (*Oluja*, *Waldstein*, *Appassionata* i op. 101), kao i onaj iz 1998. godine (*Mondscheinsonate*, *Waldstein*, *Appassionata* i *Les Adieux*).

Spomenuli smo već godinu 1999., u kojoj je u dvije večeri integralno izveo svih pet Beethovenovih klavirskih koncerata. Među njima, *Peti* je ipak rekorder. Njega je prof. Krpan priredio 1983. (Kranjčević), 1989. (Dešpalj), 1996. (Bareza), 1999. (Bareza) i 2008. godine (Ivan Meylemans, cijenjeni belgijski dirigent, u to doba šef dirigent Komornoga orkestra iz Bruggea te asistent Marissa Jansonsa u Kraljevskom Concertgebouw orkestru iz Amsterdamu).

Bio je tu i Beethovenov *Trostruki koncert* (koji je prof. Krpan izveo u *Lisinskom* triput: 1993., 1995. i 2015.). S Vladimirom Kranjčevićem te Zagrebačkom filharmonijom i Akademskim zborom *Ivan Goran Kovačić* 1984. sudjelovao je i u izvedbi Beethovenove *Koralne fantazije za klavir, zbor i orkestar u c-molu*, op. 80.

Pijanistički izazovi

Uz više puta spomenutu 1999. godinu i Beethovenih 'pet', nerijetko je Vladimir Krpan bio spreman i na druge pianističke izazove. Godine 1983. uz Zagrebačku filharmoniju i Vladimira Kranjčevića osim Beethovenove *Pete*, iste večeri odsvirao je i *Drugi koncert za klavir u B-duru*, op. 83 Johanna Brahmsa.

Sličnu dvostruku izvedbu ponovio je 1987., kad je uz Skrjabinov *Koncert u fis-molu* prouzveo *Memorial* za klavir i orkestar Stanka Horvata.

Horvatu stvaralaštvu posvetio se i 1993., kad je uz kolege iz Trija Orlando te Zagrebačke soliste prouzveo skladbu *Quasi una fantasia...* za klavirski trio i gudače, ali je iste večeri odsvirao i *Koncert za klavir u D-duru*, Hob. XVIII: 11 Josepha Haydna te *Peti koncert za klavir u D-duru* Tommase Giordanija.

Sličnim pianističkim izazovima mogle bi se pribrojiti i večeri posvećene Frédéricu Chopinu. Godine 1977. pripremio je recital posvećen skladateljevima baladama i *Trećoj sonati u h-molu*. Godinu 1985. posvetio je integralnoj izvedbi svih skladateljevih valcera. Na Dan Dvorane 2007. priredio je večer posvećenu Chopinovim valcerima i etidama.

U klavirskom duu

Devedesete godine 20. stoljeća u karijeri Vladimira Krpana označene su i početkom djelovanja u klavirskom duu. Prije svega se to odnosi na onaj s kćeri Katarinom Krpan s kojom prvi put nastupa u *Lisinskom* 1991. u izvedbi *Dvostrukog klavirskog koncerta u Es-duru*, KV 365 Wolfganga Amadeusa Mozarta (Hrvatski komorni orkestar, Dešpalj).

Godine 1994. za cjelovečernji program u ciklusu *Lisinski subotom* Krpanovi priređuju ambiciozni raspored, na kojem su *Varijacije na Haydnovu temu u B-duru*, op. 56a Johanna Brahmsa, potom *Sonata za dva klavira i udaraljke* Béle Bartóka (udaraljkaši Ivana Kuljerić i Igor Lešnik), *Souvenirs*, op. 28, za klavir četveroručno Samuela Barbera te *Mađarski plesovi*, također za klavir četveroručno, Johanna Brahmsa.

Godine 1995. osvajaju još jedan vrhunac pianizma udvoje – *Koncert za dva klavira, udaraljke i orkestar* Béle Bartóka (Zagrebačka filharmonija, udaraljkaši Ema Tonžetić i Vojislav Čičić, Kazushi Ono).

Godine 2011. prof. Krpana nalazimo i u duu s Pavicom Gvozdić. S njom 24. veljače uz Simfonijski orkestar HRT-a i maestra Kranjčevića izvodi *Koncert za dva klavira u d-molu* Francisa Poulenca. Dvije godine poslije, u sklopu Dana Dvorane, nastupaju u verziji kantate *Carmina burana* Carla Orffa za dva klavira.

Od izvedbi hrvatske glazbe treba još spomenuti 1984. i večer Zagrebačke filharmonije posvećenu opusu Milka Kelemena, kad Vladimir Krpan predstavlja *Mirabiliju* za klavir, ringmodulator i dvije orkestralne skupine pod vodstvom samoga Kelemena. Godine 1996. pridružuje tome i izvedbu *Transfiguracija* za klavir i orkestar uz Simfonijski orkestar HRT-a pod vodstvom Arnolda Kaca (šefa dirigenta Filharmonije iz Novosibirska).

S Pavlom Dešpaljem i Filharmoničarima 1991. izvodi 21. *klavirski koncert u C-duru*, KV 467 Wolfganga Amadeusa Mozarta. S maestrom Kranjčevićem i Simfonijskim orkestrom HRT-a 2002. zagrebačkoj publici predstavlja *Koncert za klavir*, op. 13 Benjamina Brittena. Uz Zagrebačke filharmoničare i Evana Chrisa 2008. izvodi još jedno važno ostvarenje u svojoj karijeri, posebno kad je o hrvatskoj glazbi riječ: *Solo – tutti* za klavir i orkestar Igora Kuljerića.

U povodu 50. obljetnice Koncertne direkcije Zagreb i 30. obljetnice Muzičkog informativnog centra 2002. sudjeluje u izvedbi skladbe *Dodolice* Borisa Papandopula (sopran Miljenka Grđan, Slovenski komorni zbor, Kranjčević). Pa i posljednji nastup prof. Krpana zabilježen u analima Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog vezan je uz opus toga našeg skladatelja: riječ je o *Pop-koncertu* za dva klavira i orkestar, koji je s kćeri Katarinom izveo kao posljednju točku koncerta 20. siječnja 2018. godine, onoga čijim je prikazom počeo ovaj esej. Zagrebačkom filharmonijom tada je ravnao Tonči Bilić.

Jagoda Martinčević u *Jutarnjem listu* tim povodom piše: „Za kraj na oduševljenje publike pridružio se i Vladimir Krpan odsviravši s Katarinom Krpan energičan i duhovit *Pop-koncert* za dva glasovira Borisa Papandopula. Misija propagiranja hrvatske glazbe bila je ovim djelom i sjajnom zajedničkom izvedbom uz još jednom izvrstan orkestar potvrđena.“

Biti Vladimir Krpan

U povodu posljednjega zagrebačkog recitala Vladimira Krpana, održanoga 2023. u ciklusu *Pleyel* u staroj zgradi Nacionalne i sveučilišne knjižnice - danas Hrvatskoga državnog arhiva, ista autorica pita se koja je tajna dugovječnosti njegove karijere u kojoj ni danas, duboko u osamdesetima, nije odustao od klavira i glazbe. Njezino je objašnjenje da je riječ o strasti prema sviranju i prenošenju toga osjećaja drugima. Redajući brojna postignuća prof. Krpana na području pijanizma, stvaranja repertoara, prosvjetiteljstva na polju klavira, organizacije i pedagogije, zaključuje da to nije samo jedna pijanistička karijera nego je posrijedi „kulturološka misija vrijedna divljenja“.

I ima pravo, jer u takvoj karijeri s brojnim imperativima doista nije bilo dovoljno, i nije se moglo, a nije si prof. Krpan to mogao očitno ni priuštiti, biti *samo* interpret. Bilo je potrebno osvajati i zauzimati, popunjavati i učiniti smislenim brojna područja koja su čekala da ih se popuni. Trebalo je zauzeti

poziciju i učiniti prenosnicu u odnosu na autoritet profesora Svetislava Stančića. Valjalo je odrediti se prema tome, pokazati respekt, ali istodobno ostvariti vlastitu viziju. Trebalo je zagrabit što više i iskoristiti što intenzivnije godine studija u Italiji. Prenijeti to vrijedno iskustvo u domovinu. Nužno je bilo ostvariti kontinuitet pijanizma i klavirske pedagogije u Hrvatskoj. Moralo se stoga potvrđivati u čeličnom repertoaru, zbog čega u karijeri Vladimira Krpana često nailazimo na potrebu za cjelovitim, temeljitim i sveobuhvatnim programima/projektima (Chopin: balade, valceri, etide; Beethoven: sonate, koncerti). S druge strane, bilo je potrebno otkriti i stvoriti literaturu koja će opravdati postojanje pijanizma s hrvatskim predznakom, koji je samo tako mogao potvrditi naš identitet (skladateljstvo ga je osim toga iskonski privlačilo te se još od školskih dana bavio i komponiranjem). Trebalo je usto ustabiliti institucije, osnovati udruge, pokrenuti natjecanja, baviti se nizom organizacijskih i drugih aktivnosti za boljitak naše glazbene sredine.

Trebalo je biti i intelektualac, i praktičar, i interpret, i pedagog, i promicatelj, i ambasador. Trebalo je biti uporan, i tvrdoglav. Trebalo je, da skratimo, biti Vladimir Krpan.

A iznad svega trebalo je – da parafraziramo naslov večerašnjega koncerta, pomalo biti i *pianomanijak*. Platon bi uostalom rekao da najveća dobra nastaju božanskom ludošću, dakle onim što se naziva *theia mania*, dakako ako je dana Božjim darom. Sve što je u karijeri ostvario prof. Krpan ne bi bilo moguće i bez zrna te drevne mudrosti. A poznavajući Vladimira Krpana, gotovo sigurno ne bi imao ništa protiv da ga se ovjenča tom titulom. U načinu na koji je pristupao pedagoškom radu, pijanističkom repertoaru, odnosu prema instrumentu, osmišljavanju nastupa, stvaranju novoga repertoara i suradnji sa skladateljima, Vladimir Krpan bio je u najboljem smislu riječi – i to.

Glava Apolona, ruke Bakha

Njegov pijanizam, uostalom, vjerojatno bi bilo najprikladnije opisati upravo pojmovima iz starogrčke mitologije, u kojoj se on pojavljuje s glavom Apolona i rukama Bakha. Negdje između ta dva pola oblikuje se fenomen pijanizma Vladimira Krpana.

Svaka kompozicija na njegovu programu mora imati razlog, svrhu i opravdanje. Sve što svira mora imati odgovor na pitanje zašto, a svaka skladba na programu mora biti temeljena na argumentima. Pri tome argumenti ne mogu biti osobne naravi, pa čak i ako jesu, prije njih opravdanje se mora naći u samoj glazbenoj supstanciji. To je onaj apolonski dio njegove 'manije'. Usmjerenost prema nikad dostižnom pijanističkom idealu. U tome dosezanju prof. Krpan je i dandanas sebi najgori kritik.

26

S druge strane, tu je i onaj trenutak u kojem sjeda za klavir. Ona neposrednost koju pokazuje za instrumentom, usađenost u klavijaturu, dojam da se pijanizam događa bez prethodnih priprema. Fizikalnost izvedbe, pijanistički vulkanizam, pršteća energija koja gradi *in medias res*. To je dionizijski dio njegova pijanizma, koji s onim drugim polom gradi neraskidivu, iako teško odredljivu cjelinu.

Svega toga, međutim, ne bi bilo da nije bilo tvrdoglavosti Vladimira Krpana. Kad je još kao student imao 'tri čiste' posvaditi se sa svojim profesorom Stančićem oko toga kako izvoditi Šulekovu *Prvu sonatu*, time je bila zacrtana putanja kojom će se on nastaviti kretati. Na svakom sljedećem koraku bila je prisutna ta njegova tvrdoglava, prigorsko-lička, jarčja, samosvojna narav, koja je svemu morala dati osobni pečat i vlastitu provjeru – no ne kao nasilno nametanje imperativa da nešto uvijek mora biti drukčije, nego kao proces koji se jednostavno morao proći, uvijek, kako bi se osobnim iskustvom došlo do vlastitoga autohtonog rezultata.

Osim toga, iza svega je bila i golema znatiželja i glad za spoznajom. Kad sam ga, stoga, nedavno u jednom intervjuu pitao je li se uopće isplatilo toliko vremena potrošiti na hrvatsku glazbu, kad se pijanistička karijera mogla graditi konvencionalnije i pragmatičnije, Vladimir Krpan mi je odgovorio: „Nipošto, jer mene je sve to zanimalo.“

Osobna kreativna vizija

Na albumu na kojem je snimio svoj *opus magnum*, sve 32 sonate Ludwiga van Beethovena, Marija Bergamo je zapisala:

„Krpanove interpretacije utemeljene su u klasičnim, tradicionalnim okvirima, a nadograđene i oplemenjene osobnom kreativnom vizijom. Realizirao ju je uvjeren, sugestivno i moćno. Te su snimke namijenjene onoj publici u čijoj je svijesti beethovenska tradicija još dio žive glazbe. Onima koji se njezinim privlačnim i zagonetnim putevima mogu kretati s razumijevanjem, sudjelovanjem, oduševljenjem. Koliko će dugo takva publika još postojati? Krpanov će dokument svjedočiti da je ona u današnjem vremenu ipak još postojala.“

Večerašnji koncert trebao bi pokazati da takve publike još uvijek ima, a priznanje koje mu se na Dan Dvorane *Lisinski* dodjeljuje, moralo bi, s druge strane, potvrditi respekt i poštovanje prema svemu što nam je *Il Maestro* tijekom više od šest desetljeća darivao.

I na kraju, zašto *Il Maestro*? Naslov je preuzet iz eseja Martina Scorsesea o Federicu Felliniju, objavljenoga u magazinu *Harper's* 2021. godine. On, dakako, upućuje i na važna talijanska izvorišta Vladimira Krpana. U odnosu na Scorsesejevu tvrdnju da je Fellini bio veliki maestro kinematografske umjetnosti (za razliku od današnje filmske industrije kojoj nedostaje ta

vrsta filmske čarolije), mi bismo u ovoj prigodi mogli kazati da Vladimir Krpan u tom slučaju jest Maestro pijanizma u Hrvata. A ako nam je dopušteno otići i korak dalje, Stančić bi onda mogao biti *Padre* hrvatskoga pijanizma, a Krpan *Il Padrino* hrvatske klavirske glazbe (sa samo dobrim konotacijama u tome).

Bacimo li pogled sada još jedanput na onu fotografiju s početka teksta, mogli bismo reći da je Vladimiru Krpanu, našem lovorniku, mnogo toga pošlo za rukom. Ili kako je Krešimir Kovačević u onom istom tekstu iz 1961. vizionarski zapisao:

27

„Pod prstima Vladimira Krpana izvijale su se snažne arhitektonske cjeline, koje su klavir (...) pretvarale u pravi orkestar, pun zvukovnih nijansi i dobro odabranih boja. Raspjevana kantilena i dramatične gradacije dočaravale su duboku sadržajnost izvedenih djela, ne dopuštajući nigdje sumnju u iskrenost doživljavanja. I da je Krpan samo to pokazao, bilo bi dovoljno da se vjeruje u svijetle perspektive njegova daljeg razvoja. Iako je koncert priređen izvan pretplatničkog ciklusa, dvorana je bila do posljednjeg mjesta ispunjena, i to valja posebno podvući.“

Maestro, vidimo se na koncertu 90+!

Borko Špoljarić

* Podaci iz teksta koji se odnose na nastupe Vladimira Krpana u Dvorani Lisinski nalaze se u *Quercusu*, središnjem informacijskom sustavu Muzičkog informativnog centra u Zagrebu.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana
Vatroslava Lisinskog, Zagreb

Za nakladnika: Nina Čalopek, ravnateljica

Producentica: Lana Merkaš

Urednica: Sonja Mrnjavčić

Autori tekstova: Jelena Knešaurek Carić, Borko
Špoljarić

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille

Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb

Naklada: 350 primjeraka

Cijena: 3 eura

**LISINSKI
SUBOTOM
SVIJET NA
DLANU**

24/25

Uskoro u Lisinskom!

Subota, 25. siječnja 2025.

LISINSKI SUBOTOM

BUDIMPEŠTANSKI FESTIVALSKI ORKESTAR

IVÁN FISCHER, dirigent

RENAUD CAPUÇON, violina

Fanny Mendelssohn Hensel: *Morgengruß* za mješoviti zbor a capella, op. 3 br. 4, iz zbirke *Gartenlieder*

Felix Mendelssohn-Bartholdy: Koncert za violinu i orkestar u e-molu, op. 64

Gustav Mahler: Peta simfonija u cis-molu

Felix Mendelssohn-Bartholdy skladao je jedan od najpopularnijih violinskih koncerata, osiguravši mu neizostavno mjesto u violinističkoj naobrazbi, koje će potvrditi interpretacija jednoga od vodećih violinista današnjice, Francuza **Renauda Capuçona**. Mađarski ansambl s najvećom međunarodnom prisutnošću **Budimpeštanski festivalski orkestar** osnovao je slavni maestro **Iván Fischer** sa Zoltánom Kocsisem 1983. godine, a zagrebačka će se publika moći diviti izvedbi **Mahlerove Pete simfonije u cis-molu**, kao i njihovoj nesvakidašnjoj vokalnoj(!) interpretaciji vedre, melodične skladbe *Morgengruß* **Fanny Mendelssohn Hensel**.